

Ucronies i distopies

Hi ha moltes maneres d'explicar el present. La ficció literària porta segles demostrant que no cal fer un retrat exacte de la realitat que ens envolta i de les circumstàncies que ens són properes per confeccionar una reflexió punyent sobre el món en què vivim. Un recurs literari habitual per explicar l'actualitat ha estat la recreació de fets passats o futurs. La bona narrativa històrica, com la bona ciència-ficció, han estat, sovint, precisament això: un mitjà per entendre'ns, per saber qui som i perquè som com som, i per mostrar que la naturalesa humana no ha canviat, ni canviarà, i que caiem, una vegada i una altra, en els mateixos errors.

Així, doncs, de vegades, per explicar el present es pot recórrer a recrear el passat, però també, amb el mateix objectiu, es pot refer (imaginar un passat alternatiu), o, fins i tot, es pot reflexionar sobre l'actualitat imaginant, no un passat, sinó un futur inquietant. I tot això només és possible a partir de la ficció.

Darrerament sembla que s'han tornat a posar de moda dos subgèneres amb força antecedents al llarg del segle XX: les ucronies ("què hauria passat si...") i les distopies ("què podria passar si..."). La ucronia serveix per plantejar com hauria canviat la història si els

esdeveniments haguessin anat d'una altra manera. Fa uns anys, Albert Villaró va publicar *Els ambaixadors* (Destino, 2014), que reconstrueix la història a partir de com hauria pogut ser si els fets d'octubre de 1934 haguessin tingut un desenllaç favorable als interessos de la Generalitat i hagués existit, doncs, una República Catalana Independent. És un exercici semblant al que fa Joan Lluís-Lluís a *Jo soc aquell que va matar Franco* (Proa, 2018), el darrer Premi Sant Jordi, que planteja la possibilitat que Espanya hagués entrat a la Segona Guerra Mundial i les tropes de Franco haguessin ocupat la Catalunya Nord. La distopia, per la seva banda, vol ser el contrari de la utopia. Presenta una realitat oposada al que seria una societat ideal. La distopia acostuma a mostrar comunitats sotmeses a situacions d'opressió i totalitarisme. Clàssics com *1984*, de George Orwell; *Un món feliç*, d'Aldous Huxley, i *Fahrenheit 481*, de Ray Bradbury, se'n podrien considerar. I acaba d'aparèixer en català, publicat per Quaderns Crema, la traducció de *The Handmaid's Tale* (*El conte de la serventa*), de Margaret Atwood (1985), una distopia pertorbadora que planteja una societat ultraconservadora i pseudoteocràtica en què les dones viuen oprimides i subjugades. La majoria de la població és estèril i les criades són dones fèrtils esclavitzades per engendrar els fills de les famílies ben posicionades. L'HBO n'ha fet també una sèrie magnífica.

Passats alternatius i futurs inquietants per parlar, al capdavant, del present.

